

Səh. 2 Yaltaqlığın qrammatikası – Azər Musaoğlu

Səh. 3 Bakı-Tbilisi-İstanbul irfan xətti: Mənəvi irsin yolçuluğu – Hacı Bəkiroğlu

Səh. 5 Xalq düşüncəsində yaylığın yeri – Afiq Muxtaroğlu

Səh. 6 Populyar mədəniyyətin növləri: ayfon və “Dubay şokoladı” – Çiyalə Osmanova

Səh. 2 Azərbaycan dilinə hörmətsizlik – Aytən Fətullayeva

Səh. 4 “BU, UNİVERSİTETƏ QƏBUL OLMAĞIN ASAN YOLUDUR” – MİLLİ ARAŞDIRMALAR MƏRKƏZİ HESABATDA GÜRCÜ DİLİ HAZIRLIQ PROQRAMININ ÇATIŞMAZLIQLARINDAN DANIŞIB

Səh. 7 Ağa Məhəmməd şah Qacarın Tiflis şəhərinə hücumu – Aleksandre Orbeliani

İCTİMAİ QƏZET ❀ yeniyoqazeti@gmail.com ❀ “aynı səhifə” sənəqədərəkəndə qəbət ❀ HAQQIN SÖZÜ – SÖZÜN HAQQI

15 FEVRAL
2025-Cİ İL
№ 03 (220)

Yeni YOL

Qəzet 17 iyun 2015-ci il tarixindən nəşr olunur.

GÜRCÜSTAN PARLAMENTİ 49 MÜXALİF DEPUTATIN MANDATINI LƏĞV EDİB

Gürcüstan parlamentinin fevralın 5-də keçirilən iclasında müxalifətdən olan 49 deputatın mandatına xitam verilib.

Mandatlarına xitam verilən deputatlar “Birlik – Milli Hərəkət”, “Dəyişiklik Koalisiyası” və “Güclü Gürcüstan” partiyalarının nümayəndələridir.

Parlamentin sədri Şalva Pappaşvili bildirib ki, müxalif deputatlar ötən ilin noyabrında mandatlarına xitam verilməsi ilə bağlı şəxsi qaydada müraciət ediblər.

Parlamentdə müxalif partiyalardan yalnız sabiq Baş nazir Giorgi Qaxariyanın “Gürcüstan naminə” partiyasının 12 mandatu qalıb. Bununla da 150 yerlik Gürcüstan parlamentində yalnız 101 deputat qalıb.

Qeyd edək ki, ötən il oktyabrın 26-da keçirilən seçkilərin nəticələrini tanımadığını bəyan edən müxalifət koalisiyaları parlamenti qeyri-legitim hesab etdiklərini bildiriblər.

“GÜRCÜ ARZUSU” “XARİCİ AGENTLƏR” QANUNUNUN DAHA SƏRT VERSİYASINI QƏBUL EDƏCƏK

Gürcüstanın hakim “Gürcü Arzusu” partiyası ABŞ-nin “FARA” (Xarici Agentlərin Qeydiyyatı Aktı) qanununun hazırkı versiyasının surəti olacaq yeni qanun layihəsi təşəbbüsü irəli sürəcək.

Bu barədə hakim partiyanın icraçı katibi Mamuka Mdinardze bildirib.

“ABŞ-nin yeni hökuməti etiraf edib ki, Amerika maliyyəsi müxtəlif ölkələrdə, o cümlədən Gürcüstanda iğtişaslara və inqilaba dəstək üçün istifadə olunub. Keçən il parlament “Fara”nın hələ tam tətbiq olunmamış yüngül versiyasını qəbul etdi. Ancaq bilirsiniz ki, onun qüvvəyə minməsinə baxmayaraq, xaricdən maliyyə alan varlı və iri QHT-lər reyestrə qeyd alınmayıb. Buna görə də biz bunun əvəzində yeni, Amerikanın FARA qanununun hazırkı variantının birbaşa surətini qəbul edəcəyik və onun tam icrasını təmin edəcəyik”, – Mdinardze qeyd edib.

Onun sözlərinə görə, paralel olaraq hökumət ictimai təşkilatların təşəbbüslərini maliyyələşdirmək üçün fond yaradacaq və bunun üçün “Qrantlar haqqında” qanuna düzəliş ediləcək.

Mdinardze əlavə edib ki, hakim partiya sabahdan etibarən Britaniya modelinə uyğun “Media qanunu”nun hazırlanmasına başlayacaq.

Onun sözlərinə görə, qanunla medianın obyektivliyi və jurnalist etikasını standartları müəyyən ediləcək.

“Xarici mənbələrdən media orqanlarının maliyyələşdirilməsi məhdudlaşdırılacaq. Təbii ki, bu, kommersiya reklamlarından və digər bu kimi gəlirlərdən əldə edilən vəsaitlərə aid olmayacaq”, – deyər Mamuka Mdinardze bildirib.

BAŞ NAZİR: ÖLKƏMİZİN ƏRAZİ BÜTÖVLÜYÜNÜN BƏRPASI YALNIZ SÜLH YOLU İLƏ MÜMKÜNDÜR

“Gürcüstanın ərazi bütövlüyünün bərpası yalnız sülh yolu ilə mümkündür və bunun alternativini yoxdur”. Bu sözləri Gürcüstanın Baş naziri Irakli Kobaxidze jurnalistlərə açıqlamasında söyləyib.

Onun sözlərinə görə, “Gürcüstanın ərazi bütövlüyü ümummilli əhəmiyyət kəsb edən məsələdir. Biz öz milli maraqlarımızı qorumağıq, lakin Gürcüstan hökumətinin məsələyə bax-

ışı qətiyyətlə sülhpərvərdir”.

Baş nazir deyib ki, Gürcüstanın ərazi bütövlüyü beynəlxalq ictimaiyyət tərəfindən tanınır və təbii ki, bu baxımdan öz milli maraqlarını qorumağıdır: “Ölkəmizin ərazi bütövlüyünün bərpası yalnız sülh yolu ilə mümkündür və bunun alternativini yoxdur. Ümid edirik ki, nə vaxtsa bunun həyata keçirilməsi reallaşacaq”.

Rusiya ilə münasibətlərə toxunan Kobaxidze deyib: “Gürcüstan hökuməti Rusiyaya qarşı praqmatik siyasət aparır və Rusiyanın Abxaziyanın və Tsinvali regionunun qondarma müstəqilliyini tanıması səbəbindən indi diplomatik münasibətləri bərpa etməyin vaxtı deyil. Lakin biz Rusiya ilə ticarət-iqtisadi əlaqələri saxlayırıq və Rusiya Federasiyasına qarşı praqmatik siyasətimiz belə davam edəcək”.

İRAKLİ KOBAXİDZE: BAKI-TBİLİSİ-BAKI SƏRNIŞİN QATARININ FƏALİYYƏTİNİN BƏRPASI MƏSƏLƏSİ PREZİDENT İLHAM ƏLİYEVLƏ MÜZAKİRƏ EDİLİB

Bakı-Tbilisi-Bakı sərnəşin qatarının fəaliyyətinin bərpası ilə bağlı məsələ Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevlə müzakirə olunub. Bunu Dubayda jurnalistlərlə söhbətində Gürcüstanın Baş naziri Irakli Kobaxidze deyib.

O qeyd edib ki, Gürcüstan bu məsələdə göstərilən diqqət və dəstəyə görə Azərbaycan tərəfinə minnətdardır:

“Azərbaycan səfəri çərçivəsində biz bu mövzuda Prezident İlham Əliyevlə müzakirə apardıq. Ölkəmizə göstərdiyi diqqətə görə ona şəxsən təşəkkür etmək istəyirəm. Təbii ki, ölkələrimiz arasında yüksək mobilliyin olması prinsiplə əhəmiyyət daşıyır”.

Baş nazir vurğulayıb ki, Gürcüstan və Azərbaycan dost və tərəfdaş ölkələrdir və bu cür nəqliyyat əlaqələrinin inkişafı hər iki ölkə üçün faydalıdır.

“Ölkələrimiz arasında daha çox insanın səyahət etməsi çox vacibdir, çünki bu, xalqlarımız arasında ənənəvi dostluğu daha da möhkəmləndirəcək”, – deyər Baş nazir Kobaxidze bildirib.

YALTAQLIĞIN QRAMMATİKASI

Azər MUSAOĞLU
azermusaoghlu@gmail.com

Deyir, yaltağın allahı çox olar: birinə yalvarar, birinə də and içər. Dünya bir ovuc olandan yaltağın dili də çoxalıb. İndi təkcə öz doğma dilində deyil, həm də gürcü, rus, ingilis, ərəb, fars və başqa yad dillərdə də yaltaqlanır, özü də elə-belə danışmaq səviyyəsində deyil, lap qrammatik yaltaqlanır. Əvvəl doğulub boya-başa çatdığı kəndin meşələrdən, çaylardan, dağlardan ibarət təbii sərhədləri içərisində yal (yem) üçün ləliyə yaltaq, dünya bir ovuc olandan global kənddə yal-yal yalvarmağa başlayıb...

Qrammatik mənasına görə yaltaq sifət olduğu kimi, yaltağın sifəti də olur – üzündən-gözündən yaltaqlıq yağır, tərifdən başqa söz danışmır, yaltaqlanmağa ilk fürsət düşən kimi, yaltaqlanmağa varlı, vəzifəli, statuslu adam görün kimi başlayır onu tərifləməyə, ona yarımağa, yaltaq-yaltaq danışmağa, yaltaq-yaltaq gülməyə, onun xoşuna gəlmək üçün hərəkətlər etməyə, onun dediyi hər şeylə razılaşmağa, onun bəyəndiklərini bəyənməyə, bəyənmədiklərini pisləməyə...

Yalı yaltaqlanmaqdan çıxan yaltağa hər yerdə rast gəlmək olar: məktəbdə direktorun yanında, xəstəxanada baş həkimin yanında, teatrda bədii rəhbərin yanında, toyxanada-yasxanada imkanlının yanında, mitinqdə deputatın yanında, məsciddə mollaının yanında, kilsədə keşişin yanında, konsertdə manısının yanında, qohum-əqrəbada yekə evi, maşını olanın yanında, dost-tanış arasında yaxşı vəziyyəti olanın yanında, ədəbiyyatda pristavın itinin yanında və sair, və ilaxır.

Yaltaqdan daha betəri isə yaltağın yaltaqlanmasından enerji alaraq yaşayan sarsaqlardır. “Olmasaydı dünyada sarsaqlar, yəqin ki, ac qalardı yaltaqlar” (M.Ə.Sabir). Bu iki zümrəsi çox olan cəmiyyətlərdə tərifdən başqa söz eşidilməz. Bir cəm yala görə hamı bir-birini tərifləyər. Yadımda deyil kimin ifadəsidir, deyir, adamları layiq olduğundan az öymək paxıllıq, çox öymək isə yaltaqlıqdır. Axı nəyə görə kimisə layiq olduğundan çox tərifləyəsən, öyəsən və ya ümumiyyətlə layiq olmayan adamı tərifləyəsən, öyəsən? Ağılı başında olan, əxlaqlı, vicdanlı bir adam bunu niyə eləsin ki? Deməli, bu tərifin altında başqa bir niyyət gizlədilib. Deməli, bu tərifin adı yaltaqlıqdır.

Yaltaq yala hürə-hürə yalı artıq düşər. Vay harınlamış yaltağın əlindən! Allah göstərməsin, yaltaq varlananda, harınlayanda, yaltaqlanmağa adam qalmaqda başlayar onu-bunu özünə yaltaqlandırmağa. Yala ehtiyacı olan yaltaqları ətrafına toplayıb gecə-gündüz bir qarın yala özünə tərifnamələr dedirtməyə. Bekarçılıqdan şeir yazmaq həvəsinə düşər, yaltaqlığı tərənnüm edər, mədhiyyə yazar. Pulunu xərcləməyə yer tapmayanda deputat olmaq istəyər, baş nazirə, prezidentə yaltaqlanar. Və nəhayət başlayar gürcü, rus, ingilis, ərəb, fars və digər dillərdə beynəlxalq səviyyədə yaltaqlanmağa, öz milli yaltaqlığını dünyada təmsil etməyə...

Yaltaq olmaq üçün yaltaqlığın qrammatikasını öyrənmək lazım deyil. Ümumiyyətlə, mənəcə, adam iki yolla yaltaq ola bilər. Birincisi, anadangəlmə, genetik olaraq. İkincisi, tərbiyə ilə, görüb-götürməklə. İkinciləri doğru yola qaytarmaq mümkündür. Birincilər – anadangəlmə, genetik yaltaqlar çox təhlükəli yaltaqlardır...

Monqol atalar sözündə isə deyilir: “Dünyada üç şey təhlükəlidir: bıçaq uşaq əlində, hakimiyyət axmaq əlində və tərif yaltaq dilində”. Təəssüf ki, bu gün bıçaqlar uşaq-muşaq əlində, hakimiyyətlər axmaq əlində, tərif isə yaltaq dilindədir. Şükür Allaha ki, bıçaq da, hakimiyyət də gəldi-gedərdir. Çalışın özünüzü və sözünüzü tərifdən qoruyun.

AZƏRBAYCAN DİLİNƏ HÖRMƏTSİZLİK

Azərbaycan dili xalqımızın milli kimliyinin ayrılmaz hissəsidir. Tarix boyu şairlər, yazıçılar, alimlər bu dili zənginləşdirmək, inkişaf etdirmək üçün çalışıblar. Lakin təəssüf ki, son illərdə bəzi insanlar bu dilə hörmətsizlik etməyi bir norma kimi qəbul edirlər. Xüsusilə də qrammatikani lağa qoymaq, bəzi sözləri məqsədli şəkildə təhrif edərək mənasını dəyişdirmək adı hala çevrilib.

Son zamanlar sosial şəbəkələrdə və gündəlik həyatda müəyyən feillərin yanlış kontekstdə işlədilməsinin artdığını görürük. Feillər dilin ən əsas hissələrindən biridir və onlar hərəkəti ifadə edir. “Vermək”, “almaq”, “götürmək”, “qoymaq”,

“girmək”, “çıxmaq” kimi sadə və funksional sözlərə qeyri-etik mənalar yüklənir. Normal söhbət etdiyin yerdə başlayırlar gülməyə, bir saat fikirləşsən ki, necə danışım ki, pis yerə yozulmasın. Sanki bu və bunun kimi feilləri işlətmək artıq gülüş mövzudur. Bu cür yanaşma cəmiyyətin dilə qarşı münasibətində ciddi problemlərin olduğuna işarədir.

Televiziya, radio və sosial şəbəkələr bu məsələdə böyük rol oynayır. Lakin bəzi televiziya proqramlarında və sosial media səhifələrində Azərbaycan dilinin təhrif olunmasına yol verilir. Aparıcılar və tanınmış şəxslər bəzən dil qaydalarına əməl etmir, bəzi ifadələri gülüş obyektinə çevirirlər. Əgər kütləvi informasiya vasitələri dili yanlış təqdim edərsə, gənc nəsil də bunu normaya çevirəcək.

Bəzi insanlar düşünə bilər ki, bu, sadəcə zarafətdir, burada problem yoxdur. Lakin həqiqətdə məsələ düşündüyümüzədən daha ciddidir. Dilin müəyyən sözlərini təhrif edərək, onları məişət səviyyəsində bayağılaşdırmaq bir xalqın mədəni səviyyəsinə təsir edən amillərdən biridir. Əgər cəmiyyətin böyük bir qismi bu cür tendensiyaları normal qəbul edərsə, demək ki, dilə qarşı həssaslıq artıq zəifləyib. Bu isə birbaşa milli dəyərlərin aşınmasına gətirib çıxarır.

Dil yalnız ünsiyyət vasitəsi deyil, o, həm də düşüncə tərzimizin daşıyıcısıdır. Əgər biz dilimizə hörmətsizlik edərək bəzi sözləri işlətməkdən çəkiniriksə və ya onları gülüş obyektinə çeviririksə, bu, bizim ifadə imkanlarımızı məhdudlaşdırır. İnsanlar bir-biri ilə ünsiyyətdə olarkən artıq bəzi sözləri deyərək təərəddüd edir, çünki başqalarının reaksiyasından çəkinirlər. Bu isə sonda cəmiyyətin dilin təbii inkişafını məhdudlaşdırmasına səbəb olur.

Digər bir problem isə məktəb və universitetlərdə bu məsələyə diqqət yetirilməməsidir. Azərbaycan dili fənni şagirdlərə daha çox qaydalar toplusu kimi təqdim olunur, lakin onlara dilin dəyəri, onun qorunmasının əhəmiyyəti izah edilmir. Gənclər dildən düzgün istifadə etməyin, ona hörmət etməyin vacibliyini anlamadan böyüyürlər. Bu boşluq isə özünü sosial şəbəkələrdə, gündəlik ünsiyyətdə və mediada açıq şəkildə göstərir.

Azərbaycan dilinin bu cür bayağılaşdırılmasının qarşısını almaq üçün ilk növbədə maarifləndirmə işləri aparılmalıdır. İnsanlar anlamalıdırlar ki, dilə hörmətsizlik təkcə qrammatikani pozmaq və ya sözləri səhv işlətmək deyil, həm də onlara yanlış mənalar yükləməkdir. Cəmiyyətdə bu məsələ ilə bağlı daha çox müzakirələr aparılmalı, məktəblərdə və universitetlərdə dilə sevgi aşılayan proqramlar tətbiq edilməlidir. Eyni zamanda media və ictimai fiqurlar bu məsələyə daha həssas yanaşmalı, dilin dəyərini insanlara çatdırmalıdır.

Nəticə olaraq demək olar ki, Azərbaycan dilinin təhrif olunması və ona qarşı hörmətsiz yanaşma yalnız fərdi problem deyil, ümumi bir tendensiyaya çevrilməkdir. Əgər bu vəziyyət nəzarətsiz buraxılırsa, gələcək nəsillər öz ana dillərinə daha da yadlaşacaq və bu dilin orijinallığını qorumaq çətinləşəcək. Dilimizə qarşı məsuliyyətli olmalı, onun hər bir sözünə, ifadəsinə dəyər verməliyik. Unutmayaq ki, dilinə sahib çıxmıyan xalq, kimliyinə də sahib çıxma bilməz! Hər kəs öz dilinə hörmət etməklə onun gələcək nəsillərə sağlam şəkildə ötürülməsinə töhfə verməlidir.

Aytən FƏTULLAYEVA

Tbilisi Dövlət Universitetinin dəqiq və təbiət elmləri fakültəsinin 2-ci kurs tələbəsi

MƏNFİ ENERJİ

Nə yaxşı ki, mən TƏBİƏT müəllimi olmuşam. Elmin pəncərəsindən ədəbiyyata baxmağın da bir başqa marağı varmış. Sən demə, bizim nənələr kimya, biologiya, fizika alimlərindən yaxşı bilirlərmiş təbiətin qanunlarını; onlar elm diliylə, nənələr el diliylə.

Enerjiyə el arasında istilik deyirlər. Enerjinin mənfisi, müsbəti olan kimi, istiliyin də yaxşısı, pisi var. Çox yəqin ki, eşitdiyiniz “qanım qaynadı”, “qanım qaraldı” ifadələri o enerjinin

dərəcəsini göstərir. Bəzi adamlardan “bəd uğur” adam kimi qorxub, bəzilərinə “ayağı düşərli” dedilər. Bu kimi çox nümunələr sadalaya bilərəm.

Eramızın son 2-3 (XIX-XX) əsrində elmin çatdığı zirvələri bizim folklorun yaddaşıyla müqayisə edəndə elə elm özümüzdəymiş düşünürəm. Onlardan birindən yazmaq istədim.

Psixologiyanın mənfəi enerji adlandırdığı mənfəi auraya el arasında “qaramat” deyirlər. Orqanizmi təşkil edən hər bir hüceyrənin mütləq şəkildə enerjisi var. Bu, bizim daxili enerjimizdir. Aura hər insanın ətrafında onun öz daxili enerjisinin elektromaqnit sahəsinin yaratmasıdır. Bax, həmin daxili enerji isə hər kəsin emosional, zehni, fiziki vəziyyətinin təzahürüdür. Biz necəyiksə, nəyə qadiriksə o cür enerji ilə ətrafımıza təsir edirik. Bax, nənələrimiz də buna görə adamları “bəd uğur”, “ayağı düşərli” adlandıırırdı.

Mənfəi enerjini nəinki əks etdirmək, həm də qarşıdakına yükləmək olurmuş. Təsədüfi deyil ki, qarşımıza çıxan adamın ilk görüşdən danışdığı günümüzə təsir edir. Bir gün qarşılaşdığın tanışın xoş dindirməsi ilə, bir başqa gün də ağrı-acıyla qarşılamağın fərqli müqayisəsini yəqin görmüsünüz...

Elmdən uzaq zamandan gələn “salam” ifadəsi ilə ilk olaraq qarşılaşanda bir-birimizə dostluq, sülh mənası verən ifadə işlədirik. Bu dünəndən yox, əsrlər öncənin açdığı cığırda ki, bir-birimizlə bu cür münasibət quraq.

Bütün insanların, daha dəqiq desəm, bütün canlıların başlanğıcı – həyat gəlişi eynidir. Bitki, heyvan kimi, insan da təbiət qanunu ilə fərd olaraq dünyaya gəlir. Onu cəmiyyət şəxsiyyətə çevirir. Yəqin ona görə sıralamada təkamülün son əmələ gələn növü kimi “homo sapiens” – ağıllı insan adlanır – canlıların ən ali forması kimi.

Bax, o nənələr onu da demişdilər ki, Allah sənə şüur verməyibsə, nə verib? Yox, əgər şüur veribsə, nə verməyib? Biz ağıllı insan kimi o hüceyrələri öz şüurumuzla, düşüncəmizlə özümüz yönəldirik. Bizim istəyimizlə o hüceyrələr işıq saçır. Qəddarlığı-bədxahlığı da, mülayimliyi-səmimiyyəti də o hüceyrələrə biz aşılayırıq. Deməli, var olanlar varlığımızdır. Bəs niyə yaxşını aşılamırıq? – Budur sual!

Mən həmişə düşünürəm, həyatda xoşbəxt insan yoxdur, kimsə xoşbəxt olmadığı kimi, heç kim bədbəxt deyil. Həyat özü bizi tarazlayırsa niyə bərabərliyə tabe olmayacaq. Öz daxili soyuqluqları ilə ətrafı dondurmaq düzgündürmü? Yaşadığımız problem mənimdir, mənə verilib, mən çəkməliyəm! Başqalarını öz çətinliklərimlə yormağın mənası varmı? Axı onun da öz problemləri var. Belə insanlar ətrafa mənfəi enerji saçırlar. Pis tərəfi bilirsinizmi nədir? – Özləri yüngülləşirlər, qarşıdakını yükləyirlər.

İşıq mənbəyindən ətrafa uzaqlaşdıqca şöləsi azalır. İnsan gəncliyində eynən özünü güclü, qadir sayır. Özündə zirvələr fəth edəcək güclə irəliləyir, elə ki yaşlaşır, həyatı dərk edir. Bu isə çox gec olur. Nəyi dərk edir? –Dərk edir ki, o da insandır! Quruluşuna görə heç bir fərqi yox imiş. O da hamı kimi dünyaya gəlmiş kimi, hamı kimi də dünyadan gedəcəkmış. Həm də heçnəsiz, gəlmiş kimi. İnsanları bir-birindən fərqləndirən tək maddiyat deyil, həm də qoyub getdiyi xatirələr olurmuş. Dəyərdimi qırılan qəlblərə, yıxılan evlərə, dağılan tifaqlara... Bax belə. Gəlin bir-birimizi xoş sözlə qarşılayıb, gülər üzlə dindirək. Dünyadakılar dünyaya qalacaq, yer dəyişən bizik.

P.S.

Nə qədər ətrafıma müsbət enerji verirəm, çətinliklərimi bölüşürəm, xoşbəxt görünməyə çalışıram ki, kimsəyə zərərım toxunmasın, amma yükləndiyim mənfəi enerji o qədər yaxınlaşır. Bu da ümumdünya cazibə qüvvəsidir – xeyirlə şərin vəhdəti kimi (bunu da nənələr demişdi).

Esmira ƏLƏKBƏRLİ

Marneuli rayonu Qaçaqan 2 sayılı ictimai məktəbin kimya-biologiya müəllimi

BAKİ-TBİLİSİ-İSTANBUL İRFAN XƏTTİ: MƏNƏVİ İRSİN YOLÇULUĞU

Hacı HACIYEV

haci-bekiroglu@hotmail.com

8 fevral tarixində Bütün Gürcüstan Müsəlmanları İdarəsinin Şərqi Gürcüstan Müftiliyinin təşkilatçılığı ilə Tbilisi şəhərində “İrfani düşüncə və müasir dünya: Ruhun yenidən oyanışı” mövzusunda konfrans keçirildi. Konfransda Şərqi Gürcüstan müftisi Etibar Eminov və Qərbi Gürcüstan müftisi Adəm Şantadze ilə birlikdə Türkiyədə fəaliyyət göstərən Əziz Mahmud Hüdai Vəqfinin sədr muavini Abdurrahman Topbaş, vəqfin xaricdəki təhsil və mədəniyyət şöbəsinin sədri Alican Tatlı, Qafqaz bölgəsi üzrə məsul şəxs Ahmet Tecim, Sedat Demir və Gürcüstan Gənclərinə Yardım və Maarifləndirmə Təşkilatının sədri Musa Hacıyev də çıxış etdilər. Konfransla əlaqəli uzun-uzadı danışmaq istəmirəm. Bu yazını yazmaqda mənə ilham verən Ahmet Tecim bəyin konfransda çıxışı zamanı ifadə etdiyi “Bakı-Tbilisi-İstanbul irfan xətti” ifadəsi oldu.

İrfan – insanın mənəvi təkamülü, hikmət və kamilliyə aparan yoludur. Tarix boyu islam coğrafiyasının müxtəlif nöqtələrində irfan məktəbləri, sufi ocaqları və mənəvi dəyərlər bir-birinə bağlı şəkildə inkişaf edib. Bu mənada Bakı, Tbilisi və İstanbul arasında yaranan irfani əlaqələr xüsusi önəm daşıyır. Hər üç şəhər həm tarixi, həm də mədəni baxımdan bir-birinə bağlı olub, mənəviyyat yolunun fərqli məqamlarını özündə əks etdirib.

Bakı qədim dövrlərdən etibarən islam mədəniyyətinin və irfani düşüncənin önəmli mərkəzlərindən biri olub. Orta əsrlərdə burada sufi dərgahları, din alimləri və ariflər yetişib. Xüsusilə Nəsimi kimi irfan şairləri, Bəhmənyar kimi fəlsəfə biliciləri bu şəhərdə yetişərək mənəvi irsin inkişafına töhfə veriblər.

Tbilisi tarix boyunca müxtəlif xalqların, dinlərin və mədəniyyətlərin kəsişdiyi bir məkan olub. Orta əsrlərdə burada müsəlman alimlər və sufi müridləri fəaliyyət göstərmiş. Xüsusilə Osmanlı və Səfəvilər dövründə Tbilisi mənəvi maarifləndirmə prosesinin bir parçası olub. Burada islam fəlsəfəsi və təsəvvüf düşüncəsi inkişaf edərək Bakıdan və Anadolu dərgahlarından gələn biliklərə qovuşub. Ümumiyyətlə, Gürcüstanda həm gürcü, həm də burada yaşayan azərbaycanlı müsəlmanlar arasında da sufi təriqətləri yayılıb və Tbilisi mənəvi maarifləndirmə xəttində mühüm dayanacaqlardan birinə çevrilib.

İstanbul isə Osmanlı dövründə islam dünyasının ən böyük elmi və mənəvi mərkəzlərindən biri olub. Burada Yəsəvilik, Qadirilik, Nəqşibəndilik və Mövlana yolu kimi müxtəlif irfani məktəblər geniş yayılmışdır. İstanbul həm də Azərbaycanın və Qafqazın dini və fəlsəfi təfəkkürünün bir çox nümayəndələrinin sığındığı və inkişaf etdiyi şəhər olub. Şah İsmayıl Xətəinin təsəvvüf düşüncəsi, Nəsiminin ideyaları, Bakı və Tbilisidən gələn ariflərin töhfələri İstanbulun mənəvi mənzərəsində əks olunub.

Bakı, Tbilisi və İstanbul arasındakı irfani xətt yalnız coğrafi bağlılıq deyil, həm də mənəvi və mədəni bir körpüdür. Bu xətt boyunca müxtəlif zamanlarda alimlər, sufilər, şeyxlər, şairlər və filosoflar bir-birinə təsir ediblər. Onların irsi bu gün də yaşamaqdadır. Bu üç şəhərin irfani əlaqələri bizə göstərir ki, mənəviyyat sərhəd tanımır və hikmət yolları həmişə açıq qalır.

Bu irs bizə birliyi, tolerantlığı və mənəvi kamilliyi öyrədir. İrfan yolu nə zamansa bir şəhərdə dayanıb qalmır, əksinə, o, düşüncədən düşüncəyə, qəlbədən qəlbə axaraq yeni mənəvi üfüqlərə yol açır.

Bu günün sürətlə dəyişən və maddiyata üstünlük verən dünyasında irfan insanlara mənəvi tarazlıq və daxili sakitlik qazandırmaq üçün mühüm vasitədir. Bakı, Tbilisi və İstanbulda irfan ənənəsi hələ də şeir, musiqi, sufi məclisləri və mənəvi düşüncə vasitəsilə yaşayır. İnsanlar irfani dəyərlərdən ilham alaraq sevgi, mərhəmət və hikmət yolunu seçirlər. Müasir cəmiyyətdə irfan yalnız dini bir anlayış deyil, həm də insanlar arasında tolerantlıq, dialoq və birliyi gücləndirən mənəvi bir körpüdür.

"BU, UNİVERSİTETƏ QƏBUL OLMAĞIN ASAN YOLUDUR" – MİLLİ ARAŞDIRMALAR MƏRKƏZİ HESABATDA GÜRCÜ DİLİ HAZIRLIQ PROQRAMININ ÇATIŞMAZLIQLARINDAN DANIŞIB

Təhsil Araşdırmaları üzrə Milli Mərkəz gürcü dili hazırlıq proqramının qiymətləndirilməsinin aralıq hesabatını yayımlayıb.

Proqramın həyata keçirilməsində hansı çatışmazlıqlar var? – Bu barədə sənəddə oxuyuruq:

Proqramın əlçatanlığı və keyfiyyət çatışmazlığı, kəmiyyət analizinin nəticələri benefisiarlarla müzakirə zamanı səsləndirilən fikirləri yaradır. Həmin fikirlərə görə, proqramın nəticələri benefisiar qruplarına əsasən birmənalı deyil. Müvafiq olaraq, qaydaya salınmalıdır: a) Məlumat yayımlamaq; b) Proqrama qəbul və c) Benefisiarların spesifik qruplarının ehtiyaclarını nəzərə almaqla proqram xidmətlərinin göstərilməsi strategiyaları.

Konkret olaraq: Qeyri-gürcüdümlü məktəblərdə (xüsusilə kənd məktəblərində) proqram haqqında məlumat aşağıdır. Eləcə də ali təhsilin əhəmiyyəti və faydası haqqında məlumat da azdır. Bu isə məktəb şagirdlərində formal təhsildən sonrakı pillələrdə təhsili davam etdirmək motivasiyasının yaranmasına mane olur. Bu problem gənclərin təhsili davam etdirmək qərarı qəbul edən zaman valideynlər tərəfindən "müəyyən qarşıçılmalarla" mübarizə apardığı kontekstlərdə xüsusilə aktualdır.

Bundan əlavə, abituriyentlər dövlət tərəfindən maliyyələşdirilən yerlər üçün müsabiqədə testin dilinə görə qeyri-bərabər şərtlər altında qalırlar. Azərbaycanlı və ermənidilli tələbələr üçün bərabər yer və qrantlar ayrılıb. Bu zaman isə həmin qruplarda məktəb məzunlarının və proqrama qəbul olmaq istəyənlərin sayı qeyri-bərabərdir. 2023-cü ildə imtahana qeydiyyatdan keçmiş azərbaycanlı abituriyentlərdən 43 %-i proqrama qəbul olub. Ermənidilli qrupda isə bu göstərici 72 % təşkil edir. Qəbul olmuş azərbaycanlı tələbələrin 9 %-i qrant qazanmış olur. Ermənidilli qrupda isə eyni göstərici 22 %-dir.

Müsahiblərin və məsələni araşdıranların fikrincə, proqramın tələbələrin maksimum sayının hər universitetdə vahid şəkildə (5-5 faiz) müəyyən edilməsi də düzgün deyil. Çünki bəzi universitetlərdə bu proqrama daha çox tələbat var.

"Real olaraq gürcü dili kompetensiyasını inkişaf etdirməyə ehtiyacı olanlar üçün proqramda yerlərin sayının əlçatanlığını gürcü dilini onsuz da yaxşı bilənlərin proqrama qəbul olunması da məhdudlaşdırır. Proqrama qəbul olmaq universitetə düşməyin asan yoludur, yaxud da hərbi xidmətdən çəkinmək üçün vasitədir" – sənəddə qeyd olunub.

Hesabatda həmçinin qeyd olunub ki, etnik azlıqlar üçün proqram seçimi məhdudlaşdırılıb. Çünki istənilən akademik proqramın əlçatan olduğu universitetdə, ola bilsin, gürcü dilinə hazırlıq proqramı keyfiyyətli şəkildə həyata keçirilə bilmir (tələbələrin sayının az olması və müvafiq olaraq, universitet üçün gəlirin az olmasına görə). Yaxud əksinə, konkret universitetdə gürcü dili hazırlıq proqramı maraqlı seçimdir, lakin həmin universitetdə konkret tələbə üçün maraqlı proqram olmaya bilər. Əsasən, belə problemlər monopoliya tipli universitetlərdə yaranır – məsələn, incəsənət istiqamətində. Gürcü dili benefisiarlarının kompetensiyasının inkişaf etdirilməsi üçün proqram müddətinin və strukturunun dil kompetensiyasının müxtəlif başlanğıc səviyyəsində olan tələbələr üçün fərqli olması mühümdür:

"Bir il ərzində bütün benefisiarlar (ilkən səviyyəni nəzərə almaqla) dil kompetensiyasını maneəsiz akademik proqramda təhsili davam etdirməklə inkişaf etdirə bilmir. Proqramın standartlaşdırılmış müddəti (1 il) benefisiarların dili mənimsəmək baxımından fərqli ehtiyaclarına uyğun deyil. Bəzisi üçün proqramla nəzərdə tutulmuş nəticəni əldə etmək xüsusilə çətindir, bəzisi üçün isə çox asandır. Dili müvafiq səviyyədə bilməmək problemləri, xüsusilə gürcü dili hazırlıq proqramı başa çatdıqdan sonra – akademik proqramlarda təhsil prosesində daha açıq görünür. Məzunlar və akademik heyətlə müzakirə edən zaman görünür ki, akademik proqramlarda təhsil almaq təcrübəsi/çətinliyi akademik proqramın/istiqamətin spesifikasiyasına əsasən fərqlidir. Bu fərqli dil kompetensiyalarını tələb edir. Bu, həmçinin dil hazırlığı proqramının strukturu və müddətində də nəzərə alınmayıb. Son illərdə proqrama dil kompetensiyasını inkişaf etdirəcək kurslar əlavə edildi (tələbələr tərəfindən seçilmiş akademik proqramlara əsasən). Ancaq resurs çatışmazlığına görə universitetlər bütün proqramın spesifikasiyasına və tələbələrin ehtiyaclarına uyğun olan kursların rəngarəng spektrini təklif edə bilmirlər. Bu da sonradan akademik proqramda təhsil prosesinə çətinlik yaradır"

Həmçinin benefisiarların bir qismi (akademik proqrama qəbul olunan məqam) kompetensiyasının inkişafı baxımından da geri qalırlar. Bu da akademik proqramlarda təhsil prosesinə mane olur. Kompetensiyaların inkişafı istiqaməti müxtəlif universitetlərin gürcü dili hazırlıq proqramlarında birmənalı şəkildə açılıb. Proqramların sonrakı inkişaf prosesində bu istiqamətə xüsusi diqqət ayrılması mühümdür. Universitet məkanında tələbələrin inteqrasiyasına dəstək yanaşmaları təkmilləşdirilməlidir: Ayrıca universitetlərdə inteqrasiya istiqamətində kifayət qədər çox xidmətlər təklif olunub, bəzi universitetlərdə isə tələbələr bu gün də əsas qrupdan təcrid olunaraq, ayrı binada təhsil alırlar.

İnteqrasiya baxımından çatışmazlıqlar proqram başa çatdıqdan sonra, akademik proqramlarda təhsil prosesində də qeydə alınır. Tələbələr və məzunlar, eləcə də akademik heyət qeyri-gürcüdümlü tələbələrin yenidən təcrid edilmiş qrup olduğundan danışır. Tələbələrin qiymətləndirilməsi, yaxud məruzəçilərin və tələbələrin münasibətinin, ya da tələbələrin bir-biri ilə qarşılıqlı əlaqəsi prosesində də müəyyən problemlər yaranır. Universitetlərdə inteqrasiya siyasəti əsasən azlıqların hüququ çərçivəsində görünür. Konseptual dəyişiklik hüquqi çərçivədən rəngarənglik çərçivəsində keçidi nəzərdə tutmalıdır. İnteqrasiya komponenti yalnız azlıqlara yönəlməməlidir, o ikitərəfli faydalı proses olaraq çoxluq, eləcə də azlıq nümayəndələri üçün nəzərdə tutulmalıdır.

VENERA MÜƏLLİMƏ MƏKTUB

Bir səhər güclü yağış yağdı və məktəbə getməyə çox ərinirdim. Anamın halı pisləşdi, təcili yardım çağırıdım. Atam yenə də məni məktəbə göndərdi. Məktəbə qədər elə yavaş addımlarla yeridim ki, dərəcə çatanda paltarım son sapına qədər islanmışdı. Müəllim gecikdiyimə görə bir-iki acı sözü sifətimə şillə kimi vurdu və öz partamda əyləşdim. Pəncərədən qovaq ağacının çilpaq budaqları görünürdü. Anamı düşünürdüm: rəngi necə pisləşmişdi, çarpayıda necə sönük baxışla uzanmışdı. Kaş gəlməzdim, binanın yanında, təcili yardım maşınının yaxınlığında gizlənərdim, həkimlər çıxanda anamın necə olduğunu soruşardım. Bəlkə atam məndən nəyisə gizlədir, soruşub elə gələrdim, deyə düşündüm.

Bu barədə fikirləşirdim və birdən direktor müavini sinfin qapısını açdı: "Bizə məlumat çatıb ki, sən demə, bu sinfdə bitli uşaqlar oxuyurlar və yoxlamalıyıq". İki nəfər müəllimi də köməkçi gətirmişdi. Başımızı partaya qoydurdular və saçlarımızın arasında eşələnməyə başladılar. Sonra üç uşağın soyadını elan etdilər, həmçinin mənim: "Bitləri təmizləmədən sizi məktəbdə görməyim!" – deyə qışqırdılar. Bitim olduğunu heç bilmirdim də.

Zəng çalınan kimi qalan bütün dərsləri buraxdım və qaça-qaça evə gəldim. Anam yaxşı idi. Pəncərənin qarşısında oturub çay içirdi. Anamdan heç nə gizləmirəm. "Başımda bit var imiş, bunu bütün sinfdə elan etdilər, utandım, evə qaçıb gəldim" – dedim. Çay içməyini dayandırdı, hörüyümün ucundan tutub başımı özünə çəkdi və saçlarımın arasına baxdı: "Hə, var, amma sabaha kimi təmizləyəcəm. Sabah məktəbə get və uşaqlara de ki, səhv ediblər!" "Sənin halın pislədir axı?" – dedim. "Heç nə olmaz", – deyə cavab verdi.

Yataq otağına getdim ki, islanmış paltarımı dəyişim. Qayıdanda anam yatmışdı. Çarpayıya uzanıb və yuxuya gedib. Oyada bilmədim. Başının üstündə oturdum və birdən haradasa oxuduğum yadıma düşdü ki, əgər adamın biti varsa və o ölürsə həmin bitlər ölmüş şəxsin başından dərhal qaçır. Bunu təsəvvür etmək məni dəhşətə gətirdi, özümə yer tapa bilmirdim. Həm də düşünürdüm ki, sabah məktəbə getməsəm uşaqlar əmin olacaqlar ki, həqiqətən də bitim var. Anam gecə yarısı oyandı, dərhal qalxdı və saçlarımı təmizləməyə başladı. Səhəri belə açdıq.

Səhər məktəbə gedəndə sinif rəhbərimiz də, uşaqlar da təəcübləndilər: "Bitlilərə məktəbə gəlməyi qadağan etmişdilər axı?" Qalanları gəlməmişdi, təkcə mən idim. Yalan deməyə heç utanmadım da: "Venera müəllim yanılıb, ya da yalan deyib. Mənim bitim filan yoxdur!" Sinif rəhbəri quduza döndü: "Başını göstər, baxım!". Onunla birlikdə bütün sinif başıma tökülüşdü və saçlarıma baxdılar. Saçlarımın təmiz olduğunu görüb əl çəkildilər. Qalan bitli uşaqlar bir həftə məktəbə gəlmədilər, onlar dərəcə gələndə isə bütün sinif onlara gülürdü.

Bu məktubu indi bir məqsədlə yazmışam və məktəbdə qoyuram, ümid edirəm ki, ünvanına çatacaq:

Venera müəllim, mən artıq tələbəyəm. Müəllim olmağı düşünürəm və dəqiq bildiyim bir şey var: SİZƏ OXŞAMAMALIYAM! Dəqiq bilirəm, heç vaxt uşağı ictimai, yaxud da qeyri-ictimai şəkildə məsxərəyə qoymaq fikri başımdan keçməməlidir. Ürək beyinə bunu etməyə icazə verməməlidir. Başda bitlərin qaçmasının qarşısını almaq isə asandır. İndi mənim saçımın çox gözəl rəngi var. İndiyə qədər olduğundan daha qızılı saçlarım var. Neçə ili çalışırdım ki, sinfin qapısını az qala sındırdığımız o günü unudum, sonra başa düşdüm: əksinə, heç vaxt və xüsusən də indi, müəllim olmağa hazırlaşdığım vaxt o günü unutmamalıyam.

Müəlliflər: Maia Sarişvili, Aleks Çiqvinadze.

"Mənimlə dostluq et! Məktəbdə təkəm!" kitabından.

Kitab məktəb şagirdləri tərəfindən təqdim edilmiş real hekayələrə əsaslanır və İlia Ədalət İnstitutunun "Məktəbdə bulinqə qarşı sistem yaradılması üçün advokatlaşdırma/ "Mənimlə dostluq et! Məktəbdə təkəm!" layihəsi çərçivəsində hazırlanıb. Layihə "Açıq Cəmiyyət – Gürcüstan"ın maliyyə dəstəyi ilə həyata keçirilir.

Səhifədəki məlumatlar "edu.aris.ge" və "etaloni.ge" saytlarından götürülüb.
Gürcü dilindən tərcümə etdi Aynurə ƏLİYEVƏ

TARİXİ YAŞADAN ADAM

Xaləddin müəllimlə söhbət zamanı o, sosial-ictimai istiqamətdə fəaliyyət göstərməyində əsas səbəb kimi yaşadığı cəmiyyət üçün daha faydalı olmaq istəyindən irəli gəldiyini dedi. Onun ictimai fəaliyyəti 2000-ci illərə təsadüf edir. 2000-ci il fevralın 14-də Rustavi azərbaycanlılarının ziyalı və ağsaqqallarının Rustavi şəhəri və Kvemo Kartli bölgəsinin inzibati rəhbərləri ilə birgə keçirdiyi yığıncaqda Rustavi Azərbaycanlılarının Mədəniyyət Mərkəzinin (RAMM) yaradıcısı olaraq həmin mərkəzin idarə heyətinin sədri seçilib. RAMM-nin fəaliyyəti dönməndə ölkəmizə, xalqımıza və onun maraqlarına uyğun çalışmış, müxtəlif önəmli layihələr həyata keçirilmişdir. 13 mart 2020-ci ildə "Gürcüstan" qəzetinin baş redaktoru seçilməsi onun üzərinə düşən məsuliyyəti daha da artırdı. "Gürcüstan" qəzetinin baş redaktoru kimi onun yaşaması və daha uzunömürlü olması üçün gördüyü işlər əsl fədakarlıq nümunəsidir. Qəzetin, onun redaksiya heyətinin qarşılaşdığı problemləri, üzlaşdığı çətinlikləri böyük uzaqgörənliklə həll edərək bu gün onun mövcud olmasına imkan yaradıb.

Qeyd etmək istəyirəm ki, onun rəhbəri olduğu qəzet əməkdaşları bir komanda halında çalışaraq, bir-birinə dəstək olurlar. Qəzetin qarşılaşdığı çətinliklər ictimaiyyətə məlumdur. "Gürcüstan" qəzetinin yaşaması üçün böyük çətinlikləri aradan qaldırıblar. Qəzetin görünüşü, yəni loqu dəyişdirilib, 1-ci və 8-ci səhifələrin müəyyən dərəcədə rəngli verilməsi qəzeti baxımlı və görünüşlü edib. Qəzetə cürbəcür rəngarəng rubrikalar əlavə olunub. "Dilimizi daha yaxşı öyrənək", "Gürcü dilini öyrənməliyik", "Gürcüstan mediası nədən yazır" (gürcü mətbuatının yayınladığı məqalələrin və mühüm məlumatların Azərbaycan

dilinə tərcümə edilərək qəzetdə yayımlanmasını nəzərdə tutan rubrika) və s. bu kimi dəyişikliklər zamanla əlaqədar olaraq oxucuya tələbatını ödəmək və bəhrələnmək imkanı yaradır. Ona görə də qəzetin abunə sayı artmaqdadır. Bunlardan ən önəmlisi, qəzet üçün məkan probleminin həll edilməsi olub. Buna qədər qəzet müxtəlif yerlərdə müvəqqəti olaraq yerləşmək məcburiyyətində qalırdı. Bununla yanaşı, qəzetin büdcəsi ilə bağlı problem müəyyən dərəcədə aradan qaldırılıb.

Xaləddin Yolçuyev mütəmadi olaraq ictimaiyyət nümayəndələri ilə görüşlər keçirir ki, bu da qəzet abunəçilərinin sayının artmasına, eləcə də cəmiyyətdə mövcud olan problemləri yaxından görməyə imkan verir. Buna səbəb isə "Gürcüstan" qəzetinin ölkəmizdə yaşayan azərbaycanlıların ömrü bir əsrdən çox olan mətbuat orqanı olmasını vurğulayaraq onun azərbaycanlı əhalinin yeganə rəsmi qəzeti olduğunu bildirməsidir. Qəzet yarandığı gündən indiyə qədər ölkəmizdə yaşayan azərbaycanlıları ictimai-siyasi, mədəni yeniliklərlə tanış etməklə yanaşı, milli-mənəvi dəyərlərimizin qorunub saxlanması, milli düşüncəmizin formalaşması və inkişafına xidmət edib. 2023-cü il iyulun 14-də paytaxt Tbilisidə əzəmətli "Şeraton" mehmanxanasında Tbilisidən, azərbaycanlıların yaşadığı regionlardan gəlmiş qonaqlar, nazirliklərin, beynəlxalq təşkilatların rəhbərləri, hökumətin, Parlamentin nümayəndələri, Gürcüstanda akkreditə olunmuş diplomatik missiyaların, ictimaiyyətin təmsilçiləri, rayonların rəhbər şəxsləri, media işçiləri, ziyalılar "Gürcüstan" qəzetinin təntənə ilə keçirilən yüzillik yubileyində iştirakçı olmuşlar. Xaləddin müəllim cəmiyyətə faydalı bir şəxs, örnək olan ziyalılarımızdan olmasına

baxmayaraq, özünü örnək hesab etmir. Onun fikrincə, insan bütün həyatı boyu öyrənməli və təkmilləşməlidir. Bu fikirlə tamamilə razıyam və qeyd etmək istəyirəm ki, bu, ziyalıya xas xüsusiyyətdir.

Onu yaxından tanıyan insanlar Xaləddin müəllimin çox səbirli, yumşaq ürəkli, yalanla hesablaşmayan, haqq-ədalətə boyun əyən, gözəlliyi qiymətləndirən bir insan olduğunu deyirlər. Onunla söhbət zamanı "Hər şeyə sıfırdan başlamaq istəyiniz olubmu?" – deyə soruşdum. Heç vaxt bu fikirdə olmadığımı bildirərək "Həyat çox gözəldir, öz axarı ilə gədir" – dedi.

Xaləddin müəllim ictimai və peşəkar fəaliyyəti ilə yanaşı, həm də böyük ailə başçısıdır. O, həyatında çoxlu sayda dönüş nöqtəsinin olduğunu, ancaq nəticəsinin dünyaya gəlməsinin onların içərisində ən önəmlisi olduğunu bildirdi. Onun iki övladı, beş nəvəsi və bir nəticəsi vardır.

Xaləddin müəllimə çox məsuliyyətli və çətin işində uğurlar arzulayıram!

Leyla YUSİFOVA

Vətəndaş təhsili fənni üzrə müəllim

XALQ DÜŞÜNCƏSİNDƏ YAYLIĞIN YERİ

İnsanın geyimi onu soyuqdan, istidən qorumaq vasitəsi kimi düşünülmüşdür. Elə buradaca qeyd edək ki, tarixi inkişafın sonrakı mərhələlərində insan geyiminin bu funksiyalarından əlavə ona digər vəzifələrin daşıyıcısı kimi də baxılmış, geyim dəstəsinin müxtəlif ünsürləri əski insanın mifik-sakral dünyagörüşünü də ifadə etməyə başlamışdır. Məsələn, insanın baş geyimi müsbət-xeyir kimi dəyərlərin rəmzinə, ayaq geyimi isə mənfə-şər qüvvələrin təmsilçisinə çevrilmişdir.

Geyimin müxtəlif komponentlərdən ibarət olması bəllidir. Geyimi təyinatına görə bir neçə hissəyə bölmək olar. Biz insanın geyim dəstəni bu cür sıralayaq: baş, üst, alt və ayaq. Bu sıraya yaylıq, kəmərlər kimi vasitələri isə köməkçi vasitə kimi əlavə edək.

Bu kiçik yazıda biz yaylıqla, daha doğrusu "burun yaylığı", "cib yaylığı" adlandırılan köməkçi vasitə ilə bağlı fikirlərimizi vermək niyyətindəyik. Qadın baş örtüyü olan yaylıqla bağlı fikirlərimizi isə başqa bir yazıda verəcəyimizi indidən anons edirik. Bəri başdan deyək ki, yaylıq insanın əsas geyim kompleksinə daxil deyil. Yaylıq, məsələn, ayaqqabı kimi, köynək kimi insan bədəniylə birbaşa əlaqəsi olmayan bir geyim detallıdır. Və əslində onu geyim dəstəsinə daxil etməmizin özündə də bir yanlışlıq var.

Cib yaylığını insan istədiyi vaxt özündən kənarlaşdıraraq, onu ayrı tuta bilər. Hətta belə də düşünə bilərik: insan yaylıqsız da keçinə bilər, geyim dəstəni yaylıqsız da tamamlamaq imkanı var. Yaylığın insan bədəniylə təması geyim dəstəsinin digər komponentləri qədər də deyil.

Yaylıq xalq inanclarımızda bir neçə funksional vəzifə daşıyıcısıdır.

Yaylığın yerinə yetirdiyi iş – bədənin təmizlikçisi olması da, onun mənfəi semantik yük qazanmasına səbəb kimi anlaşılışdır. Bu səbəbdən də o, mənfəi emosiyaların daşıyıcısı bir metaforaya çevrilmişdir.

Bəşir Əhmədovun "Etimologiya lüğəti"ndəki yaylıqla bağlı fikirlərini burada diqqətinizə çatdırmaq məqsədində yaylığın mənfəi semantikasını üzə çıxarmaq istəyimi əlaqədarlıdır. B.Əhmədov yazır: "(Yaylıq – A. M.) fars mənşəli dəsma sözünün bizim dildəki qarşılığıdır. Mənbələrdə bu kəlmə yağlıq kimi əks etdirilib. Deməli, yayla yox, yağla bağlıdır (əlin, ağızın yağını silən

vasitə). Dilimizdə yaylıq yerinə curamal (su silən) kəlməsi də işlədilib. Bəzi dillərdə yağ yerinə may, yaylıq əvəzinə isə maylıq işlədilir ki, bu da yuxarıdakı mülahizənin doğruluğuna dəlilətdir, heç fars sözü olan dəsma (dəst və mal) sözünün özündə də "yay" əlaməti yoxdur. Bu sözün bir sinonimi də suvluc olub. Görünür, "suyu silən, qurulayan" deməkdir".

Gətirdiyimiz misaldan da göründüyü kimi, yaylıq tərlənmiş, kirlənmiş, yağlanmış ağız, burun, əl və digər bədən üzvlərinin təmizlikçisidir. Bu vəzifəni icra etməsi isə əski düşüncədə onun mənfəi mənalara qazanmasına gətirib çıxarmışdır.

Yaylıq yelləmək kimi sə çağırmaq, səsləmək funksiyasını da yerinə yetirmişdir. İnsan səsinin çatmayacağı bir yerdə dayanan şəxsin çağırılması məqsədilə yaylığın baş üzərinə qaldırılaraq yellənməsi çağırışın, səsləmənin nişanıdır. Xalq mahnılarımızın birində deyilir: "Dəsma elə, apar məni yanınca". Dəsmanın farsca yaylıq mənası verdiyini artıq bilirik. Mahnıdakı "dəsma elə" deyimini "yaylıq elə" kimi başa düşülməli və "məni çağır, məni səslə" anlamında qavranılmalıdır.

Xalq inanclarımızda yaylıq ayrılığın rəmzi yerində işi-raq edir, eləcə də kiməsə yaylıq hədiyyə verilməsi yasaqlanır. Görünür, yuxarıda da qeyd etdiyimiz kimi, yaylıq insanın əsas geyim dəstəsinə daxil edilmədiyi, heç bir vasitə ilə əsas geyim kompleksinə bağlanmadığı üçün belə bir rəmzə çevrilmişdir. Duet şəklində ifa olunan "Yaylıq" Azərbaycan xalq mahnısında biz yaylığın ayrılıq rəmzi olmasını açıq-aydın görə bilirik. Mahnı mətnində qızın oğlana müraciətlə söylədiyi bu bənd maraqlı doğurmaya bilməz:

*Anamdan bir yaylıq aldım,
Heç bilmirəm harda saldım.
Səndədirsə, ver yaylığı,
Yaylıq salar ayrılığı, (seçmələr bizimdir – A. M.) gülüm,
Gözəl oğlan, ver yaylığı.
Yaylıq salar ayrılığı, (seçmə bizimdir – A. M.) yarcam,
Gözəl oğlan, ver yaylığı.*

Qızla zarafat edən, yaylığın onda olmadığını dilə gətirən

gənc sonda yaylığı qıza qaytarmalı olduğunu anlayaraq deyir:

*Qurban olum göz-qaşına,
Gedib demə qardaşına.
Sevgilinəm, gəl incimə,
Yaylıq məndədir, gözəllər gözəli,
Al, ay gözəl, al yaylığı.*

Xalq düşüncəsi yaylığın ayrılıq rəmzi olmasına bu cür münasibət bəsləyir. Sanki, gənc oğlan yaylığı özündə saxlamaqla bu aksesuarın sevdiyi qızla qovuşmasına mane olacağından, etdiyi zarafatın pis sonluqla nəticələnmə biləcəyindən ehtiyatlanaraq yaylığı qaytarır. Xalq düşüncəsində yaylığın ayrılıqla assosiasiya olunması gənc oğlanın yaylığı qaytarmasına təkan verir və onun başqa cür hərəkət edəcəyini güman etməmiz belə mümkün deyil.

Fikrimizcə, gətirdiyimiz misallar yaylıqla bağlı ehtimallarımızın, qənaətlərimizin inandırıcılığını təsdiqləmək baxımından yetərli sayılmalıdır.

Afiq MUXTAROĞLU

POPULAR MƏDƏNİYYƏTİN NÖVLƏRİ: AYFON VƏ "DUBAY ŞOKOLADI"

Başlıға nəzər salan hər kəs üçün yəqin ki, ayfon və "Dubay şokoladı" sözləri tanış olar. Tək bilinməyən böyük ehtimalla "populyar mədəniyyət" termini olar, onu da indi açıqlayırıq.

Lüğətdə verilən açıqlamaya görə, populyar mədəniyyət və ya kütləvi mədəniyyət (ing. Popular culture) geniş kütlələr tərəfindən qəbul edilmiş mədəniyyət formasıdır, hansı ki kino, idman, musiqi, sosial media və sairə kimi gündəlik mədəni fəaliyyətləri özündə birləşdirir. O, daim yenilənir və həm yerli, həm də qlobal təsirlərə malikdir. Bu gün populyar mədəniyyət qlobal kütləyə yönəlmiş əyləncə və istirahət vasitəsi kimi qəbul olunsa da, daha çox ticarət xarakterlidir. Texnologiyanın inkişafının pik nöqtəsinə çatdığını düşündüyümüz XXI əsrdə digər mübahisəli mövzular kimi, onun mahiyyəti barədə də müxtəlif təriflər mövcuddur. Bu mövzuya bir neçə kitab həsr etmiş tənqidçi Rey Brauni populyar mədəniyyətin ümumi tərifini belə verir: "Populyar kultura dar intellektuallıq və ya yaradıcı elitarizmlə xarakterizə olunmayan və öz-özlüyündə kütləvi informasiya vasitələri olmadan da mövcud olan bir həyat elementidir". Alim David Meden isə populyar mədəniyyətin əlavə xüsusiyyətlərini belə müəyyənləşdirir: "Bu, birbaşa və ya dolaylı yolla kütləvi informasiya vasitələri və ya kütləvi istehsal tərəfindən yaradılan və insanların əksəriyyətinə çatan hər hansı bir fenomendir". Əslində, bu günkü həyatımıza nəzər salsaq D.Medenin daha haqlı olduğu qənaətinə gəlmək olar. Sosial medianın tənəffüs orqanımıza çevrildiyi, insanların ondan ayrı yaşamağı bacara bilmədiyi bir dövrdə populyar mədəniyyət də mediadan ayrı mövcud ola bilməz. Ən azından onun

həyatımıza daxil olub bizə mənfi və ya müsbət təsir göstərməsində medianın rolu böyük olduğunu desək yanılmırıq. Onu da qeyd edim ki, o, bizim düşündüyümüzədən daha çox diqqət mərkəzindədir, hansı ki, sosioloqların araşdırma materialına çevrilib. Araşdırmalardan birinə görə, populyar mədəniyyət təhsil səviyyəsindən, maddi gəlirindən, sosial və mədəni mühitindən asılı olaraq insanlara müxtəlif cür təsir edir və onların zövqünü formalaşdırır. Bundan irəli gələrək sosioloq Herbert Qans cəmiyyətdə insanların beş əsas zövq səviyyəsini müəyyənləşdirib. Bu, insanların hansı sənət əsərlərini, kitabları, filmləri və musiqini bəyəndiyini göstərir:

1. Yüksək mədəniyyətə malik ictimai zövq. Bu zövqə malik insanlar çox dərin və intellektual əsərləri sevir. Onlar məşhur yazıçıların, rəssamların və bəstəkarların ciddi əsərlərini oxuyur, dinləyir və izləyirlər. Belə sənət əsərləri adətən teatrlarda, kiçik jurnallarda və maarifləndirici televiziya proqramlarında olur.

2. Orta-yüksək səviyyəli ictimai zövq. Bu sinif əsasən həkimlər, müəllimlər, mühəndislər, menecerlər və onların ailələrindən ibarətdir. Onlar yaxşı təhsil və sabit gəlirə malikdirlər. Sənət və ədəbiyyata maraq göstərsələr də, özləri yeni əsərlər yaratmırlar. Onlar əsasən klassik ədəbiyyatı, musiqini və teatrı sevir və belə sənət əsərlərini "yüksək keyfiyyətli" hesab edirlər.

3. Orta-aşağı səviyyəli ictimai zövq. Bu insanlar məşhur və kütləvi əsərləri sevir, çünki onların sayı çoxdur və aldıkları məhsullarla mediaya böyük təsir göstərirlər. Bu qrupda dövlət müəssisələrində işləyənlər, proqramçılar, aşağı vəzifəli menecerlər, farmasevtlər və müəllimlər var. Onların əksəriyyəti ali təhsil alıb. Onlar din və ənənəvi dəyərlərə sadıq qalırlar. Kitablardan, filmlərdən və seriallardan marağını çəkir, xüsusilə də "yaxşı insanların qalib gəldiyi" hekayələr xoşlarına gəlir.

4. Aşağı mədəniyyətə malik ictimai zövq. Bu sinif əsasən zavod işçiləri, mexaniklər, santexniklər və digər fiziki işçilərdən ibarətdir. Onların təhsili əsasən məktəb səviyyəsindədir. Bu

insanlar çox hərəkətli və həyəcanlı filmləri, serialları sevir, xüsusilə də macərə və döyüş səhnələri olanları.

5. "Yarımfolklor" ictimai zövq. Bu qrup cəmiyyətin ən yoxsul təbəqəsidir. Onların təhsili və sabit işi yoxdur, bəziləri sosial yardımla dolanır. Bu insanlar adətən ucuz televiziya şoularını və sadə süjetli filmləri izləyirlər. Onlar üçün xarici televiziya kanallarının proqramları daha maraqlı olur.

Buna baxmayaraq, bu gün iki əsas "fenomen" mövcuddur, hansı ki, bu beş kateqoriyadan hər birinə daxil olan insanların həm dad zövqünə, həm maddi zövqünə, həm hörmət-izzətinə, bir sözlə, fiziki, əqli, ruhi, bütün həyat diliminə uyur. Bunlar 2009-cu ildən bəri istehsal olunan məşhur telefon markası ayfon və 2024-cü ildə satış rekordları qıran "Dubay şokoladı"dır.

Məqaləni yazmaq üçün bu iki fenomenin satışları ilə bağlı statistikaya nəzər salmışdım. Nəticələr isə belədir: 2024-cü ildə "Apple" "iPhone 16" seriyasının güclü satışları sayəsində qlobal smartfon bazarında liderliyini qoruyub. "Canalys" analitik şirkətinin məlumatına görə, "Apple" 2024-cü ilin dördüncü rübündə dünya üzrə satılan 330 milyon smartfonun 23 %-ni təşkil edib. Ümumilikdə, bu il "Apple"-ın "iPhone" satışları təxminən 90 milyon ədəd olub. Bu göstərici əvvəlki illə müqayisədə bir qədər azalma nümayiş etdirsə də, "Apple" yenə də qlobal smartfon bazarında liderliyini qoruyub.

"Dubay şokoladı"na gəldikdə isə Berlindəki bir şirniyyat evi bu şokoladın tələbatını ödəyə bilmədiyi üçün müştərilər 10 saata qədər növbədə dayanıblar. Gürcüstanda 2024-cü ilin yanvar-iyul aylarında püstə idxalı 766 % artaraq 2809 ton olub. Bu artımın əsas səbəblərindən biri "Dubay şokoladı"nın tələbatının artmasıdır. Lakin "Dubay şokoladı"nın istehsalçıları və satıcıları tərəfindən 2024-cü ildəki dəqiq satış statistikaları hələlik ictimaiyyətə açıqlanmayıb.

Belə baxanda hər iki fenomenin ticarətə qatdıqları töhfələri gözərd etmək düzgün olmaz, lakin bir də bu tamaşanın pərdəarxası var. Bu ikisi yeganə nə sualına cavab verən isim-

lərdir ki, həm kasıbların, həm varlıların tək ortaq nöqtələridir. Marka adı elə qüvvətli hal alıb ki, aylıq gəliri 500 lara olan şəxslər də, 2500 lara olanlar da ayfon işlədirlər; günlük xərclərini dollarla hesablayan şəxslər də, dövlət tərəfindən verilən sosial yardımla dolanan şəxslər də "Dubay şokoladı" ilə çay içirlər. Hələ ayfon o qədər ayaq alıb ki, milli adətlərimiz içində də öz yerini tutub. Deməli, nişan mərasimindən sonra oğlan tərəfi qıza ən yeni model ayfon almalıdır. Bu imkana, varlığa-kasıba baxmır, kredit götürüb bir neçə il onu ödəmək məcburiyyətində qalsalar da almalıdırlar. Yəqin məşhur şokoladımız da xonçalarda və ya "şax"larda öz yerini tutacaqdır. Bəlkə də tutub. Hə, yadımdan çıxmamış, bu kateqoriyaya bir də hələ köhnə telefonun pulunu ödəyib qurtarmadan, telefonun yeni markası çıxan kimi onu almağa həvəslənən, sonra niyyətinə çatmaq üçün "bunu satın, üstünü də özüm düzəldib, yeni çıxanı alaram" deyən insanlar belə daxildir. O insanlar ki, telefonu təqdim edən reklamı ingilis dilində izləyərək nəyin nə olduğunu başa düşməyirlər, soruşanda isə kamerası təkmilləşib və arxa kamerasında linzaların yeri dəyişib cümlələri ilə kifayətlənirlər. Onlar üçün artıq hörmət pulla ölçülməyə başlayıb kimi bir şeydir. Onlar üçün əsas məsələ cəmiyyətdə populyarlıq qazanmaqdır, şəkil çəkdirəndə üzlerini yox, telefonlarını göstərirlər. Hələ bu haqda Binəli İslamoğlunun çəkdiyi "Ayfon" adlı qısametrajlı film belə mövcuddur.

Uzun sözün qıssası, budur bizim gözlə görmədiyimiz, qlobalizasiya ilə sürətinə sürət qataraq materiklər arasında səyahət edən populyar mədəniyyət. Bizdə buna maddi imkandan asılı olmayaraq "qohum-qonşudan geri qalmamaq" da deyirlər. Əslinə baxanda, nə ayfon pis telefon deyil, nə də "Dubay şokoladı", lakin bu dünyada hər nemətdən dadmaqdan daha önəmli bir şey varsa, o da ayağını yorğanına görə uzatmaqdır.

Çiyalə OSMANOVA

Tbilisi Dövlət Universitetinin sosial və siyasi elmlər fakültəsinin 1-ci kurs tələbəsi

AĞA MƏHƏMMƏD ŞAH QACARIN TİFLİS ŞƏHƏRİNƏ HÜCUMU

ALEKSANDRE ORBELIANI

(əvvəli ötən sayda)

O birisi gün, şənbə gününün günorta çağı çar İrakli özünün azsaylı qoşunu ilə Soğanlıq daracaqlarına gəldi. Yenə ümidvar oldu: Şəhərə getsəm böyük qoşun rastlaşacaq. Lakin qoşun əvəzinə şəhərin yarısının tərk etdiyini ona dedilər. Bədbəxtlik bədbəxtliyin arxasınca gəlirdi. Bax, necə bədbəxtlik:

Kizixin mouravisi Zaxariya Andronikaşvilini (Çar İraklinin qızı Yelena onun həyat yoldaşı idi, dul qadın, çar Solomonun anası, şahzadə Arçilin keçmiş həyat yoldaşı) seçmə iki min tavad və məşhur Kizix döyüşçüləri müşayiət edirdi (O zamanlar Kaxetinin hakimi, sonralar çar olan şahzadə Georgi idi). Həmin şənbə gecəsi Revaz Andronikaşvili öz müqabilində tavadları (Mən başqalarından da eşitmişəm bu əhvalatı və Niniya Zaalın oğlu Andronikaşvilinin özü 1824-cü ildə Kodala kəndində qohumum Tamaz Andronikaşvilinin toyunda mənə söylədi, Niniya da o qədər o hadisələrin içində iştirak edib. Halbuki mənə söyləyirdi, lakin ora-bura boylanırdı: Heç kim duymasın. Bu Niniya mənim qohumum idi), bəli, gizlicə yanına çağırırdı və İrakliyə qarşı onlara and içdirdib deyib ki, Ağa Məhəmməd şah Qacar müharibəsində vuruşa bilməyəcəyik; Yenə daha yaxşı olar ki, Siqnaxidə bizim şahzadə Georgiyə yaxınlaşaraq öz arvad-uşaqlarımızı qoruyaq, yoxsa, qızılbaşlar Kürü keçəcəklər və bütövlükdə bizim üstümüzdə yeriyəcəklər. Çoxlu bu cür söhbətlərlə çar İraklinin fədakar sədaqətliqlərini özünə çəkdi. O iki min nəfər yaxşı igid elə həmin gecə sevimli çarlarından xəlvəti aralanıb aradan çıxdılar. Onlar kimi Niniya Andronikaşvili də onlarla idi və Soğanlığın Kür mənzərəsinə keçdilər (dedilər: Onlar Tiflis şəhərini dolanıb Kürün körpüsünü keçərək Kaxetiyyə tərəf getdilər. Amma yox, onlar düz Soğanlığın Kür mənzərəsinə doğru getdilər (Bəziləri deyirdilər: Tiflis şəhərini dolandılar, Kürün üzərindəki körpüdən keçərək Kaxetiyyə doğru yönəldilər, lakin yox, Soğanlığın Kür mənzərəsinə keçdilər). O tərəfdə Şəmsəddilin üç qoyun sürüsü meşəyə doğru gəlirdi ki, onu da oğurladılar və qabaqlarına qatıb Kizixə apardılar.

Lap elə əvvəllərdən Revaz Andronikaşvili Kizixin mouravisi idi. O, şahzadə Georginin birinci həyat yoldaşının qardaşı idi. Çar İrakli onu mouravilikdən məhrum etdi, sədaqətsizliyi ilə bağlı iradəni bildirdiyinə görə (Başqa yerdə kimin onu aldırığını ətraflı yazacağam) və öz kürəkəni Zəkəriyyə Andronikaşviliyə öz qohumlarından və iyirmi nəfər qulluqçudan başqa iki min nəfərlik ordudan bir dənə də olsun döyüşçüsü qalmayan Kizik mouraviliyini verdi. O biri günün səhəri bu xəbəri çara bildirdilər, onların qaçıb gizləndiyini söylədilər. Halbuki çox incidi, amma hər

halda qorxmadı və öz ləyaqəti ilə mətinləşmişdi (Bunu əvvəllər deyə bilmədim və hamısını burada deyəcəm: Qarabağ xanı İbrahim xan çar İrakli ilə böyük ittifaq yaratmışdı və əlaqəsi var idi, buna görə Şuşa qalasını möhkəmləndirdi və Ağa Məhəmməd şah Qacara boyun əymədi. Ağa Məhəmməd şah Qacarin ikinci gəlişində tərpnib Cara getdi (Car-Balakən camaatlığı – Azərbaycanın şimal-qərbində qan qohumluğuna əsaslanan sosial-siyasi qurum.).

Çar İrakli o beşminlik qoşunu belə bölüşdürdü. Çar İrakli iki min kartlilini və iki min imerelini çar Solomanla birlikdə yanında saxladı, qalan min nəfərlik İmereti qoşununu isə toplarla şəhərin yaxınlığına, “tamojniya” olan yerdən bir az aralı, dərənin yaxınlığına yola saldı.

Kim görməyib Soğanlığın yaxınlığında qərbə doğru, Kürün yaxınlığında kiçik düzənliyi, cənubdan uzanan böyük dağı? – Bazar günü səhər tezdən Ağa Məhəmməd şah Qacarin bir neçə dəstəsinin gəldiyi məhz o yerdə həmin dörd minlik qoşunla çar İrakli dayanmışdı və həmin düzənlikdə müharibə baş verdi. Kartlili-imereli dörd min və farslar o qədər (Ağa Məhəmməd şah Qacar özünün böyük qoşunu ilə Ağstafaya yetişdi. Özü şənbə günü bu qədər qoşunla gəlməli idi. Nələr deyilmədi burada. Kimsə də deyib: Guya Ağa Məhəmməd şah Qacar gərək ki, Şavnabada qalxıb, dağın başında çadır qurub və oradan müharibə məsələsinə çözsün, yalandır. Müharibənin öncəki günü Ağa Məhəmməd şah Qacar Şavnabada çıxdı, şəhəri seyr etmək üçün və nə isə elə oldu ki, atdan enən bir adam axta ilə kollardan birinə sığınıb. Bu gün səhər sübh çağı iyirmi-iyirmi beş silahlı oğlan şəhərdən çıxıb Şavnabad dağını dolaşmağa başladılar: Bəlkə qızılbaşlar rast gələ, tutaq. Bu zaman qafildən Ağa Məhəmməd şah Qacarin üstünə çıxdılar ki, elə həmin an ona tüfəngdən atəş açdılar. Ağa Məhəmməd şah Qacar tezcə tərpnib atına mindi, axtafanı üzünə tutaraq elə qaçdı. Bu tüfənglərin səsinə və bu olaya görə yuxarıdan qızılbaşlar özlərini yetirdilər. Bəzilərini öldürdülər, bəzilərini tutub apardılar. Ağa Məhəmməd şah Qacar elə qorxdı ki, elə həmin an aşağıya endi və orada əsgər qoya bilmədi ki, oradan şəhər tərəfi müşahidə edəydi).

İlkin olaraq farslar kartlili-imerelilərə qarşı bir az cürətləndilər. Elə bilirdilər ki, yağlı kökəni qapacaqlar. Lakin kartlili-imerelilər tələsmirdilər və çar İrakli də bu sözü buyurdu: “Mənim sevimli övladlarım, qoçaq kartlili-imerelilərim! Sizin şücaətinizdən bildiyim kimi, qızılbaşlara elə şücaət göstərdiniz ki, biz tərəfə daha baxa bilməsinlər. Eyni zamanda, mən onu da sizə deyirəm, nə qədər ki, sizin üçün çətin olmayacaq, mən sizə kömək etməyəcəyəm, indi siz bilirsiniz və sizin

kişiliyiniz bilir”.

Çar İrakli o gün səhər tezdən həmin dörd min süvarini o dar yolun istehkamı yaxınlığında elə yerləşdirdi ki, ilk minlik qoşunla bir dəfə döyüşməli, ikinci minlik qoşunla, üçüncü minlik qoşunla, ondan sonra dördüncü minlik qoşunu ehtiyac üçün saxladı. Özü və çar Soloman da beş yüz-beş yüz kartlili-imerelinin birgə dayandıqlarının, dörd dəstə olaraq bir-birilərinə həyan olduqlarının başında dayandılar.

Müharibə olan yerin həndəvərinin o qədər məkanı yoxdur, lakin hər halda dörd min süvari döyüşçü, yaxud az-çox, Kürün sahilindən, qayanın yaxınlığına qədər dar istehkama yönəlir. Bu bizim qoşun arxasını dar istehkama söykəyərək cərgə ilə düzülüb dayanmışdılar və könülsüz hücum keçən qızılbaşlara baxırdılar.

Yaxın gəlməyəni kimi səs vermədilər və elə ki, yaxınlaşanda birlikdə tüfəngin gülləsini atıb, qılınclarını çıxarıb qızılbaşların ordusuna hücum çəkildilər, beləcə öndə, arxada olanları geri döndərdilər və yolun enişində olan təpəyə dirədilər. Bu birinci min kartlili-imereli dönüb ehtiyatla öz yerinə gəldilər. Kim deyib ki, guya Ağa Məhəmməd şah Qacarin topları varmış, yox, yalandır, zamburakları (Köhnə az kalibrli top – Tərcüməçi) isə çox idi.

Qızılbaşlar kartlili-imerelilərin şücaətini görəndə daha hücum ərk edə bilmədilər, çıxdılar və kartlili-imerelilərin üzərinə zamburaklardan və tüfənglərdən atəş yağdırdılar. Halbuki çar İraklinin zamburakları yox idi, lakin kartlili-imerelilərin tüfəngi tərifə layiq idi. O zaman bu yerdə onları üstələyib, həm də biabır etdilər. Bu vaxt Ağa Məhəmməd şah Qacar enişli yolun tərəsində dayandı. Kartlili-imerelilərə baxanda gözləri “buksovət” etdi (səyridi) və gülərək çığırıldı: “Bu yazıqlar bizim döyüşçülərdirmi?” Bir böyük kişi xəbər verdi: “Onlardırlar” və başqa daha heç nə.

Ağa Məhəmməd şah Qacar yeni dəstələrə hücum keçməyi əmr etdi və ondan sonra özündən razılıqla həmin xana dedi: “O yazıqları Kürə atacaqlar”.

Çar İrakli o minliyə bir az geri çəkilməsini, dəstə halında dayanmalarını dedi. Minliyə yenə yüz döyüşçü göndərib bu sözlərlə müraciət etdi: “Kartlilər-imerelilər! Ağa Məhəmməd şah Qacar gəlib təpəyə düşüb, görünür, özünü diri tutdurmaq istəyir. Di, sizin cürətinizdən bildiyim kimi Ağa Məhəmməd şah Qacara elə igidlik göstərin”.

(davamı növbəti sayda)

Gürcü dilindən tərcümə edən:
Mirzə MƏMMƏDOĞLU

15 FEVRAL
2025-Cİ İL
№ 03 (220)

Yeni YOL

Qəzet 17 iyun 2015-ci il tarixindən nəşr olunur.

“BEEZ” UŞAQ TEATRI “TIQ-TIQ XANIM” TAMAŞASININ PREMYERASINI KEÇİRİB

Fevralın 2-də Tbilisidə yerləşən M.F.Axundzadə adına Azərbaycan Mədəniyyət Muzeyində “BEEZ” Uşaq Teatrının Abdulla Şaiqin mənzum hekayəsi əsasında hazırladığı “Tiq-tiq xanim” tamaşasının premyerası olub.

Teatrın bədii rəhbəri və tamaşanın quruluşçu rejissoru Binəli İslamoğlu jurnalistlərə bildirib ki, teatrın əsas məqsədi uşaqların asudə vaxtlarının səmərəli şəkildə keçirilməsinə kömək göstərməklə yanaşı, onların ədəbiyyata, mədəniyyətə marağını

artırmaqdır.

“Bu günədək teatrın kollektivi Azərbaycan, gürcü və dünya ədəbiyyatından seçmə əsərlər əsasında müxtəlif tamaşalar hazırlayıblar. Biz bu dəfə də Abdulla Şaiqin yaradıcılığına üz tutduq. Bundan əvvəl də tamaşamız Abdulla Şaiqin “Çoban” hekayəsi əsasında hazırlanmışdı. Tamaşa bölgəmizdəki məktəblərdə də nümayiş etdirildi və çox bəyənilirdi. Bu dəfə “Tiq-tiq xanim” hekayəsini daha müasir bir formatda hazırlamışıq”, – deyər B.İslamoğlu bildirib.

Tamaşada rolları teatrın balaca aktyorları Rəhimə Əliyeva, Səma Ləzgiyeva, Nuri Qurbanov, Seymur Muradov, İslam Akif, Nuray Əhmədova, Rabia Əhmədova, Zəhra Akif, Əzəm Əfəndiyeva, Milana Əliyeva, Məryəm Əliyeva, Gövhər Nəsibova, Əli Bayramov oynayıblar.

Tamaşanın rejissoru “BEEZ” Uşaq Teatrının bədii rəhbəri Binəli İslamoğlu, rəssamı AzMus, geyim üzrə rəssamı isə Məhərrəm Ənvərdir.

Qeyd edək ki, tamaşa fevralın 13-də Qardabanıdada nümayiş etdirilib və anlaşıqla qarşılanıb.

KVEMO KARTLİDƏ 16 YAŞA QƏDƏR OLAN 41167 NƏFƏR SOSIAL MÜAVİNƏT ALIR

Sosial Xidmət Agentliyinin məlumatına əsasən, Gürcüstanda hər 3 uşaqdan biri yoxsulluq həddindən aşağı şəraitdə yaşayır.

Bildirilir ki, 2025-ci ilin yanvar ayına olan məlumata görə, ölkədə 16 yaşa qədər olan 249 min 854 nəfər sosial müavinət alır. Gürcüstanda bu yaş qrupunda ümumilikdə 803 min 347 uşaq var.

Agentliyin məlumatına görə, ən çox sosial yardım alan uşaq 55 min 542 nəfər olmaqla Tbilisidədir. Kvemo Kartli bölgəsi isə 41 min 167 sosial yardım alan uşaq ilə ikinci yerdədir.

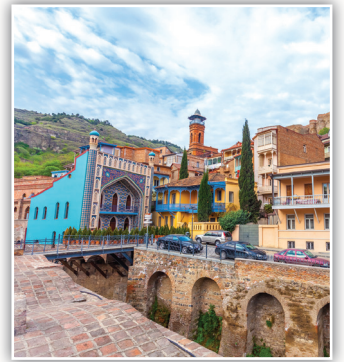
Digər bölgələrdə sosial müavinət alan uşaqların sayı aşağıdakı kimidir:

- Tbilisi – 55542;
- Kvemo Kartli – 41167;
- İmereti – 30578;
- Sameqrelo-Zemo Svaneti – 27160;
- Acara – 26002;
- Kaxeti – 24344;
- Şida Kartli – 19029;
- Quriya – 9242;
- Samtsxe-Cavaxeti – 7833;
- Mtsxeta-Mtianeti – 6302;
- Raca-Leçxumi və Kvemo Svaneti – 2655.

2025-ci ilin yanvar ayına olan məlumata görə, ümumilikdə Gürcüstanda yaşayış müavinəti alan və sosial cəhətdən həssas statusa malik olanların sayı 696359 nəfər təşkil edir.

DÖVLƏT RƏSMİLƏRİNİ TƏHQİR EDƏNLƏR CƏRİMƏLƏNƏCƏKLƏR

Gürcüstanda dövlət rəsmilərinin, siyasi vəzifəli şəxsin, eləcə də dövlət və ya ictimai qulluqçunun şifahi təhqir edilməsi və ya onlara qarşı digər təhqiredici hərəkətlər inzibati məsuliyyətə səbəb olacaq. Bununla əlaqədar ölkənin “İnzibati Xətalər Məcəlləsi”nə əlavələr və dəyişikliklər ediləcək.

Hakim Gürcü Arzusu – Demokratik Gürcüstan Partiyası dövlət rəsmilərinin şifahi təhqirinə görə cəzaların tətbiqi məqsədilə “İnzibati Xətalər Məcəlləsi”nə dəyişikliklər olunması ilə bağlı təkliflər hazırlayıb. Yeni qanun layihəsində bu cür hərəkətlər edən şəxsləri 1500 ləridən 4000 ləriyə qədər cərimə gözləyir və ya onlar 45 günədək inzibati həbs olunacaqlar.

İnzibati xətanı törətmiş şəxs ikinci dəfə eyni hərəkəti edərsə cərimənin məbləği 2500 ləridən 6000 ləriyədək dəyişəcək. Eyni zamanda, həmin şəxs və ya şəxslər 5 gündən 60 günədək inzibati həbs cəzası alacaqlar.

Bundan əlavə, xırda xuliqanlıq, polisə müqavimət və icazəsiz mitinqlərin keçirilməsinə görə də sanksiyalar sərtləşdiriləcək.

Qanun layihəsi parlamentə təqdim olunub.

GÜRCÜSTANDA 864,3 MİN PENSİYAÇI VAR

Gürcüstan Milli Statistika Xidmətinin yaydığı məlumata əsasən, ölkədə pensiya alanların sayı 864,3 min nəfər təşkil edir.

Məlumata görə, pensiya alan vətəndaşların 70,8 faizi qadın, 29,2 faizi isə kişilərdir. Pensiyaçıların 30,5 faizi Tbilisidə, 15,6 faizi İmeretidə, 10,3 faizi Sameqrelo-Zemo Svanetidə, 10,2 faizi Kvemo Kartlidə, 8,6 faizi Kaxetidə, 24,8 faizi isə digər regionların payına düşür.

Həmçinin sosial yardım alanların sayı 185,4 min nəfər təşkil edir ki, onlardan 32,7 faizi qadınlar, 67,3 faizi isə kişilərdir.

GÜRCÜSTANIN XARİCİ TİCARƏT DÖVRİYYƏSİ 39,2 FAİZ ARTIB

Gürcüstan Milli Statistika Xidmətinin məlumatına əsasən, cari ilin yanvar ayında Gürcüstanın xarici ticarət dövriyyəsi ötən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 39,2 faiz artaraq 2 milyard dollardan çox olub.

Hesabat dövründə Gürcüstanın xarici ticarətində idxalın həcmi 45,4 faiz artaraq 1,6 milyard dollar, ixracın həcmi isə 19,3 faiz artaraq 403,8 milyon dollar olub. Gürcüstanın xarici ticarətində 1,2 milyard dollar həcmində mənfəət saldı yaranıb.

Qeyd edək ki, 2024-cü ildə Gürcüstanın xarici ticarəti 2023-cü il ilə müqayisədə 8 faiz artaraq 23,4 milyard dollar olmuşdu.

Təsisçi:
“Gürcüstan Gənclərinə Yardım
və Maarifləndirmə Təşkilatı”

Redaktor:
Azər MUSAOĞLU
Yayım direktoru:
Hacı BƏKİROĞLU
Qrafik dizayn:
Elsevər ƏHMƏDOV

ÜNVAN: Rustavi şəh., Şartava küç. 12 b.
TEL: (+995) 555 96 18 68
599 54 12 92
İMEYL: yeni yol qəzeti@gmail.com

Yazılar yalnız elektron variantda qəbul edilir və onlara rəy verilmir. Müəlliflə redaksiyanın mövqeyi müxtəlif ola bilər. Qəzet hələlik ictimai əsaslarla yayımlanır və pulsuz paylanır. Qəzetdə müxtəlif informasiya agentliklərinin xəbərlərindən də istifadə olunur.